

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я
людини. Географія)

Кременець – 2025

Робоча програма «Методика навчання географії» для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Кременець: 2025 р. 20 с.

Розробники: **Антоніна Гура**, доктор філософії, доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол від 01 вересня 2025 року № 1

Завідувачка

кафедри

Ольга Кратко

1. Вступ

Освітній компонент «Методика навчання географії» є нормативною дисципліною циклу професійної підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем освітньо-професійної програми Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія). Вивчається на III курсі бакалаврату.

Освоєння здобувачами вищої освіти освітнього компоненту «Методика навчання географії» дає змогу ознайомитися з базовими поняттями методики навчання географії, вимогами до сучасного уроку, традиційними, активними й інтерактивними методами і технологіями подання інформації з географії, методикою вивчення окремих розділів і тем з географії, особливостями формування компетентностей учнів у природничих науках і технологіях, компетентності екологічної грамотності та здорового життя та інших компетентностей..

Вивчення освітнього компонента «Методика навчання географії» пов'язане зі змістом дисциплін циклу професійної підготовки, таких як «Фізична географія світу», «Фізична географія України», «Соціально-економічна географія світу», «Соціально-економічна географія України», «Загальна екологія», «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до фаху з елементами пропедевтичної практики», «Основи науково-педагогічних досліджень». Освітній компонент «Методика навчання географії» є хорошою базою для використання набутих компетентностей під час проходження навчально-педагогічної та виробничої практики здобувачами вищої освіти.

Ключові слова: мета навчання, закономірності навчання, підходи до навчання, принципи навчання, зміст освітнього процесу, матеріальна база для навчання географії, методи навчання, організація освітнього процесу з географії, принципи організації освітнього процесу, технології навчання, форми організації освітнього процесу з географії.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3	Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)	3-ій	3-ій
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 20		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		5-ий	5-ий
		Лекції	
		26 год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Практичні, семінарські	
		26 год	6 год
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		48 год.	88 год.
		Індивідуальні завдання	
20 год.	20 год.		
		Форма контролю: <i>екзамен</i>	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 52/68 (43,3%/56,7%)

для заочної форми навчання – 12/108 (10%/90%)

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення освітнього компоненту «Методика навчання географії» складена згідно освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія).

Мета навчальної дисципліни: оволодіння здобувачами вищої освіти науково-теоретичними і практичними досягненнями методики навчання географії, які сприяють формуванню готовності до пізнавальної взаємодії зі школярами у процесі навчання на основі суб'єкт-суб'єктних відносин і розвитку професійних якостей майбутнього вчителя.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту є:

- сприяння розумінню соціальної значущості педагогічної професії;
- визначення ролі шкільних розділів географії в освітній системі закладів загальної середньої освіти;
- забезпечення орієнтування здобувачами вищої освіти в основних методичних проблемах навчання географії;
- забезпечення розуміння проблем і тенденцій розвитку географії освіти і шляхів їх вирішення;
- розвиток поняття про форми і методи освітнього процесу з географії;
- формування наукового творчого підходу до проектування, конструювання й організації педагогічної діяльності під час навчання географії;
- сприяння розумінню сучасних орієнтирів освіти на основі варіантності, інтегративності, гуманізації, екологізації, розвиваючого навчання;
- розвиток культури мислення.

Згідно вимог освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти мають **знати:**

- загальні науково-теоретичні основи вивчення шкільного курсу географії;
- завдання і принципи організації шкільної географії освіти на сучасному етапі розвитку нової української школи;
- структуру та зміст чинних навчальних програм, підручників і навчально-методичних посібників з географії;
- шляхи реалізації завдань навчання і виховання особистості школяра в процесі навчальної, позаурочної та позакласної роботи з географії;
- специфіку використання матеріальної бази навчання географії;

мають **уміти:**

- орієнтуватися в сучасному освітньому просторі;
- аналізувати концепції навчальних програм і змісту різних підручників, навчальних посібників, робочих зошитів та інших матеріалів;
- користуватися Державним стандартом, програмами і навчально-методичним комплексом для цілепокладання, аналізу змісту уроків, складання річного, тематичного і поурочного планування;

- створювати особистісно-орієнтоване і розвивальне середовище життєдіяльності школяра;
- визначати зміст навчального матеріалу згідно цілей географічної освіти;
- аргументовано підходити до проблеми вибору форм і методів навчання;
- працювати з картами та глобусами;
- використовувати інноваційні підходи, сучасні педагогічні технології в навчанні географії;
- конструювати заняття різних типів і видів,
- здійснювати розробку тематичного та річного планування;
- добирати оптимальні засоби навчання;
- проводити методичний аналіз готових дидактичних матеріалів; адаптувати і використовувати їх у навчальному процесі;
- організовувати різноманітні види навчально-пізнавальної діяльності учнів на заняттях (колективну, групову й індивідуальну);
- здійснювати керівництво позаурочною та позакласною роботою з географії;
- створювати та раціонально використовувати навчально-матеріальну базу кабінету географії, географічного майданчика та довкілля;
- аналізувати, узагальнювати та впроваджувати в практику сучасні педагогічні інновації та досвід кращих педагогів.

Навчальна дисципліна забезпечує формування у здобувачів таких **компетентностей**:

Інтегральної:

Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі освіти, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

Загальних:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань

про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Фахових:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення. 6 ФК5. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК 18. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

Програмні результати навчання:

РН2. Демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовнокомунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН3. Називає і аналізує методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання біології, основ здоров'я та географії в закладах загальної середньої освіти.

РН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.

РН5. Вибирає відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку особистісного розвитку учнів, визначає

ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН8. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН 20. Демонструє володіння основами наукових досліджень та організацією навчальнодослідницької, позакласної та позашкільної діяльності учнів.

РН 25. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

РН 30. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади 9 навчання, біології, здоров'я людини, географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.

Програма навчальної дисципліни

V семестр

Змістовий модуль I

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАУКА. МЕТОДИ, ПРИЙОМИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Методика навчання географії як наука

Поняття «методика» та «методологія». Об'єкт та предмет дослідження МНГ. Завдання та проблеми методики навчання географії. Зв'язок МНГ з іншими науками. Вимоги суспільства до підготовки вчителя географії на сучасному етапі.

Тема 2. Структура і зміст шкільної географічної освіти.

Складові змісту шкільного курсу географії. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Природознавство». Загально-природничий і географічний компонент. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Особливості реалізації різних видів навчальної діяльності в освітньому процесі, узгодження її вимог, змісту тощо з відповідною освітньою галуззю Державного стандарту. Мета та компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі, що забезпечує формування всіх ключових компетентностей. Модельна навчальна програма, її зміст та структура. Структура курсу «Географія».

Тема 3. Дидактичні принципи та методи навчання географії.

Принципи та закономірності навчання географії. Характеристика методів навчання географії. Класифікація методів навчання. Особливості методики застосування словесних і наочних методів навчання. Практичні методи навчання географії. Класифікація практичних методів навчання. Методичні прийоми навчання географії.

Тема 4. Засоби навчання географії. Робота з підручником.

Система засобів навчання географії. Означення засобів навчання та їх взаємозв'язок з іншими компонентами навчання як педагогічної системи. Класифікація та характеристика засобів навчання. Засоби зображення й відображення об'єктів. Технічні та зображальні засоби наочності, методика їх застосування в школі під час вивчення географії. Шкільний підручник з географії. Функції підручника з географії. Структура підручника з географії.

Тема 5. Засоби навчання географії. Робота з картою і глобусом.

Значення засобів навчання географії. Карти та глобуси як базові джерела знань на уроках географії. Робота з картою та глобусом. Комплексне використання засобів навчання географії. Використання онлайн-ресурсів із готовими дидактичними матеріалами, інтерактивними симуляціями,

демонстраційними відео, відеоуроками, добірками тестових завдань, розробками уроків, ГІС-системи.

Тема 6. Обладнання кабінету географії та географічний майданчик.

Матеріально-технічне забезпечення, необхідне для ефективного досягнення здобувачами обов'язкових результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (в межах освітньої галузі). Освітнє середовища для навчання. Огляд та аналіз навчально-методичного забезпечення. Кабінет географії. Обладнання класу, робочих місць учителя та учнів. Зберігання засобів навчання. Навчально-методичний комплект із географії. Планування роботи кабінету географії. Типовий перелік засобів навчання та обладнання. Поповнення та оновлення матеріально-технічної бази кабінету географії. Шкільний географічний майданчик

Змістовий модуль II ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ЗЗСО

Тема 7. Форми навчальної роботи з географії.

Зміст і класифікація форм навчання географії. Урок – основна форма навчання географії. Загально-дидактичні та методичні вимоги до уроків географії. Підготовка вчителя до уроку. Аналіз і самоаналіз уроку географії. Ефективний план уроку (основи тайм-менеджменту, чіткі та зрозумілі інструкції, паузи для мозку та тіла, зміна видів діяльності).

Тема 8. Класифікації уроків географії.

Класифікаційні підходи до типології уроків географії в школі. Характеристика основних типів уроків. Мета, структура та методика проведення уроків географії різних типів. Особливості уроків географії. Методичні особливості основних етапів уроку географії.

Тема 9. Нетрадиційні підходи до уроків з географії.

Нетрадиційні підходи до уроків географії. Найпоширеніші типи нетрадиційних уроків. Диференціація нетрадиційних видів уроків географії. Урок географії компетентнісного спрямування. Ігровий урок географії. Вибір та оптимальне поєднання різних видів навчальних занять із географії.

Тема 10. Метод проєктів і проблемне навчання географії.

Метод проєктів на уроках географії. Навчальні завдання й очікувані результати під час роботи над проєктами. Типи навчальних проєктів. Проблемне навчання географії. Класифікація проблемних ситуацій. Методичні прийоми створення проблемних ситуацій.

Тема 11. Інтерактивні технології навчання географії.

Зміст і класифікація інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання географії. Зміст інтерактивного навчання. Інтерактивні методи та технології навчання. Принципи інтерактивного навчання. Форми інтерактивної навчальної діяльності на уроках географії. Використання цифрових технологій

під час дистанційного навчання

Тема 12. Позаурочна та позакласна робота з географії.

Позаурочна робота як складова освітнього процесу. Досліди і спостереження у кабінеті географії та на географічному майданчику. Літні завдання. Методика проведення спостережень і роботи з контурними картами. Домашня робота як складова освітнього процесу. Обсяг і види домашніх завдань. Основні методичні вимоги до домашніх завдань. Значення позакласної роботи. Індивідуальна позакласна робота. Групова робота. Масова позакласна робота.

Тема 13. Контроль навчальних досягнень. Інклюзивна освіта з географії.

Оцінювання в НУШ. Функції та види оцінювання. Найпоширеніші прийоми контролю знань і вмінь учнів при вивченні географії в школі. Зміст і застосування тестового контролю. Формувальне поточне та підсумкове оцінювання з географії. Інклюзивне навчання географії. Виклики та проблеми інклюзивного навчання. Організація інклюзивного навчання учнів на уроках. Організація інклюзивного навчання учнів у позаурочний час.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	індивідуальна на робота	самостійна робота		лекції	практичні	індивідуальна на робота	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль I										
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАУКА. МЕТОДИ, ПРИЙОМИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ										
Тема 1. Методика навчання географії як наука	7	2	2		3	7	1			6
Тема 2. Структура і зміст шкільної географічної освіти.	7	2	2		3	7		1		6
Тема 3. Дидактичні принципи та методи навчання географії	7	2	2		3	7		1		6
Тема 4. Засоби навчання географії. Робота з підручником	7	2	2		3	8	1			7
Тема 5. Засоби навчання географії.	8	2	2		4	8		1		7

Робота з картою і глобусом										
Тема 6. Обладнання кабінету географії та географічний майданчик	8	2	2		4	8	1			7
Разом за модулем I	44	12	12		20	45	3	3		39
Змістовий модуль II										
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ЗЗСО										
Тема 7. Форми навчальної роботи з географії	8	2	2		4	8	1			7
Тема 8. Класифікації уроків географії.	8	2	2		4	8		1		7
Тема 9. Нетрадиційні підходи до уроків з географії.	8	2	2		4	8	1			7
Тема 10. Метод проєктів і проблемне навчання географії.	8	2	2		4	8		1		7
Тема 11. Інтерактивні технології навчання географії	8	2	2		4	7				7
Тема 12. Позаурочна та позакласна робота з географії	8	2	2		4	8	1			7
Тема 13. Контроль навчальних досягнень. Інклюзивна освіта з географії	8	2	2		4	8		1		7
Разом за змістовим модулем 2	56	14	14		28	55	3	3		49
ІНДЗ	20			20		20			20	
Усього годин	120	26	26	20	48	120	6	6	20	88

6. Темі практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методика навчання географії як наука. Державний стандарт освіти.	2
2	Шкільний курс географії в системі предметного навчання сучасної школи. Аналіз навчальної програми з географії.	2
3	Дидактичні принципи та методи навчання географії.	2

4	Засоби навчання географії. Робота з підручником.	2
5	Засоби навчання географії. Робота з картами і глобусом.	2
6	Кабінет географії та географічний майданчик. Методика вивчення навчального курсу «Загальна географія» (6 клас).	2
7	Урок – основна форма навчання географії. Методика вивчення навчального курсу «Географія материків та океанів» (7 клас).	2
8	Типи уроків географії. Методика навчання фізико-географічної частини курсу.	2
9	Нетрадиційні підходи до уроків географії.	2
10	Метод проєктів і проблемне навчання географії.	2
11	Інтерактивні технології навчання географії.	2
12	Позаурочна та позакласна робота з географії.	2
13	Контроль навчальних досягнень. Інклюзивна освіта з географії.	2
Разом		26

7. Завдання для самостійної роботи та критерії їх оцінювання

1. Розвиток спостережливості у процесі вивчення географії.
2. Розвиток уяви школярів у процесі вивчення географії.
3. Дослідження індивідуальних особливостей учнів підліткового віку (старшокласників) в навчальній діяльності.
4. Психологічна характеристика суб'єктивного ставлення до природи в ранньому юнацькому віці.
5. Самоспостереження та його роль у професійному зростанні вчителя географії.
6. Активні й інтерактивні методи навчання географії.
7. Форми та методи перевірки і оцінювання навчальних досягнень учнів з географії.
8. Особливості компетентісно-орієнтованого навчання в процесі вивчення географії в класах (за вибором).
9. Формування практичних умінь і навичок на уроках географії у класі (за вибором).
10. Методика роботи з підручником географії.
11. Формування практичних умінь і навичок на уроках географії.
12. Методика формування наукових загально-географічних понять у шкільному курсі географії.
13. Методика використання географічних карт на уроках географії у класі (за вибором).
14. Методика формування уявлень про географічні явища та процеси у курсі «Географія: країни та регіони».
15. Активізація пізнавальної діяльності школярів у процесі навчання географії.
16. Метод проблемного навчання на уроках географії у класі (за вибором).

17. Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії (у класах за вибором).
18. Мотиваційна сфера, як головний засіб активізації пізнавальної діяльності на уроках географії у старших класах.
19. Розвиток пізнавального інтересу школярів у процесі викладання географії (у класах за вибором).
20. Здійснення принципу диференційованого навчання з географії (у класах (за вибором)).
21. Використання опорних конспектів і узагальнюючих схем як засобу активізації пізнавальної діяльності учнів 9-10 класів на уроках географії.
22. Педагогічні умови підвищення ефективності сучасного уроку географії.
23. Позаурочна та позакласна робота у системі шкільної географії (у класах за вибором).
24. Виховна робота з географії в позаурочний час та методика проведення виховного заходу (у класах за вибором).
25. Методика формування географічних понять у навчальному курсі «Географія: країни та регіони».
26. Індивідуальна та фронтальна робота учнів на уроці: її зміст, колективна, групова або парна пізнавальна діяльність школярів.
27. Семінари, факультативи, спецкурси з географії – організація та методика їх проведення.
28. Ігрові елементи в структурі уроку географії: місце, значення та методика проведення.
29. Дидактичні умови вибору прийомів роботи з навчальними та методичними посібниками і матеріалами. Типи і структура методичних і навчальних посібників та матеріалів.
30. Зміст, функціональне призначення, місце та технології самостійної пізнавальної, наукової та дослідницької діяльності школярів з географії.
31. Розробка плану-конспекти уроку географії із застосуванням демонстраційного чи дослідницького експерименту, аудіовізуальних засобів навчання або масового заходу з географії (на вибір).
32. Методика організації та проведення гурткової роботи у системі шкільної географії.
33. Методика використання нетрадиційних (нестандартних) уроків (у класі за вибором).
34. Особливості використання міжпредметних зв'язків у шкільному курсі «Географія: країни та регіони».

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів під час самостійної роботи та на практичних заняттях

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового

взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8. Індивідуальні навчально-дослідні завдання та критерії їх оцінювання

Тематика ІНДЗ

- Роль міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків шкільних курсів географії.
- Проблема концепції змісту та стандартів географічної освіти в Україні.
- Сучасні проблеми методики навчання географії.
- Використання методів експериментально-емпіричного рівня у географії.
- Використання анкетування у географії.
- Методичні особливості проведення практичних і самостійних робіт з географії.
- Розробка завдань для іспиту з географії.
- Сучасна класифікація засобів навчання з географії.
- Географічний майданчик.
- Роль учителя у навчальному процесі з географії під час застосування комп'ютерів.
- Форми та методи перевірки навчальних досягнень учнів з географії.
- Факультативні заняття як одна з форм навчання географії.
- Екскурсія як одна з форм організації навчання у школі.
- Проблема навчально-методичного комплексу для забезпечення вивчення курсів шкільної географії.
- Особливості проведення практичних робіт у класі та на місцевості.
- Особливості планування навчально-виховної роботи в школах (класах) з поглибленим вивченням географії.
- Тематичне оцінювання з географії, його особливості.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання студента є видом його позааудиторної самостійної роботи. ІНДЗ спрямовуються на поглиблене вивчення окремих питань, тем курсу, мають науково-дослідний характер і

передбачають безпосередню участь студента у виконанні творчих завдань. ІНДЗ виконуються у формі портфоліо.

Критерії оцінювання ІНДЗ (портфоліо):

«Портфоліо робіт» – це комплект методичних матеріалів студента, опис основних форм і напрямків навчально-виховного процесу, пов'язаних із темою дослідження.

Критерії оцінювання портфоліо:

- доцільність і правильність вибору форм, методів, технологій і процесів, представлених у портфоліо;
- різноманітність підходів до висвітлення проблеми дослідження;
- самостійність у виконанні портфоліо;
- ефективність презентації портфоліо (віддзеркалення власної позиції студента (самооцінка) щодо представлених робіт; процесу виконання завдання; логіка міркування і культура мовлення).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	обдуманість виконання (розуміння студентами проблематики дослідження, демонстрування продуктивних навичок мислення)	7
2.	доцільність і правильність вибору форм, методів, технологій і процесів, представлених у портфоліо;	7
3.	самостійність у виконанні портфоліо;	7
4.	різноманітність підходів до висвітлення проблеми дослідження;	7
5.	ефективність презентації портфоліо (віддзеркалення власної позиції студента (самооцінка) щодо представлених робіт; процесу виконання завдання; логіка міркування і культура мовлення).	7
	Разом	35

Примітка. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання ІНДЗ становить 35 балів. Невиконання ІНДЗ оцінюється у 0 балів.

9. Методи навчання

Використовуються методи студентоцентрованого та проблемно-орієнтованого навчання з використанням загально- та спеціально-наукових методів викладання (лекція, розповідь, пояснення, бесіда, інструктаж, ілюстрування), методів навчання (самонавчання, практичні роботи, навчальні дослідження), методів активного навчання (дискусія, проблемна лекція, ділова

гра, тренінг, кейс-метод), методів нелекційного формату (формування портфоліо).

10. Методи контролю

Усне та письмове опитування, тестовий контроль, презентація робіт, екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

V семестр

Модуль 1 65 балів									Модуль 2	Модуль 3	Разом
Практичні роботи									ІНДЗ*	Підсумкове тестування	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9			
5	5	5	5	5	5	5	5	5			
T 10	T 11	T 12	T 13								
5	5	5	5						35 балів	100 балів	200/2 = 100 балів

Підсумкова оцінка розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю та балів, отриманих під час екзамену за накопичувальною системою.

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Підсумкова оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю – коефіцієнт 0,5	Результати екзамену – коефіцієнт 0,5
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Критерії оцінювання результатів складання екзамену

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
А	Відмінно	90-100	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє глибокі, міцні та системні знання навчально-програмового матеріалу; – володіє теоретичними основами дослідження проблем; – демонструє вміння критично оцінювати окремі нові факти, явища ідеї; – виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.
В	Добре	82-89	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу; – демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; – вільно застосовує матеріал у власній аргументації; – при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; – відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.
С		75-81	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; – демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; – при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; – відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
D	Задовільно	67-74	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; – виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні, висновки.
Е		60-66	<ul style="list-style-type: none"> – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у розумінні основних положень навчального матеріалу; – допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; – не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.

FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	<ul style="list-style-type: none"> – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; – має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; – відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; – не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	<ul style="list-style-type: none"> – не відтворює значну частину навчального матеріалу; – не вміє викладати матеріал; – не має уявлення про об'єкт навчання; – не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

12. Методичне забезпечення

1. Робоча програма із дисципліни.
2. Конспекти лекцій.
3. Розробки практичних робіт.
4. Завдання до виконання самостійних робіт.

13.Рекомендована література

Базова

1. Бенедюк В. В. Методика навчання географії: методичні матеріали. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2016. 56 с.
2. Касіяник І. П., Мисько В. З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 214 с.
3. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с.
4. Методичні вказівки до практичних та контрольних робіт з курсу «Методика викладання географії» для студентів-географів. / Укладач Куделіна С. Б. Одеса: Апрель, ФОП Бондаренко М. О., 2016. 52 с.
5. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. / Запотоцький С.П. та ін. 2022. 54 с.
6. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Харків: Основа, 2016. 112 с.
7. Самойленко В. М., Вішнікіна Л. П., Япринець Т. С. Методика навчання географії: навчальний посібник-практикум. Полтава: ПП Шевченко, 2014. 190 с.
8. Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. Викладання дидактики географії: навчальний посібник. Київ: Прінт Сервіс, 2016. 240 с.
9. Слюта А. М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с.

Допоміжна

1. Вішнікіна Л. П. Компетентнісне навчання географії в основній школі: монографія. Полтава: АСМІ, 2017. 407 с.
2. Географія. 6-11 клас: навчальні програми, методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2025/2026 н. р. з коментарем провідних фахівців. Харків: Ранок, 2025. 96 с.
3. Географія: Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень); Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. Київ: Оріон, 2018. 140 с.
4. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О. М. Топузова та канд. пед. наук О. Ф. Надтоки. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2018. 56 с.
5. Назаренко Т. Викладання географії в умовах НУШ. Педагогічний вісник Поділля № 3. 2023. С. 3-4.
6. Практичні роботи та рекомендації до виконання практичної, індивідуальної та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика навчання географії». Укладач Вішнікіна Л. П. Полтава, 2010. 56 с.
7. Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Надтока О. Ф., Діброва І. О. Дидактика географії: Монографія, Київ: Педагогічна думка, 2014. 586 с.
8. Самойленко В. М., Олійник Я. Б., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. Навчання географії: понятійно-термінологічний словник. Київ: Ніка-Центр, 2015. 352 с.
9. Тестові завдання з освітньої компоненти «Методика навчання географії» / укладачі: В. А. Яковлева, Р. П. Власенко. Житомир, 2021. 57 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Освітній портал. URL: <http://www.osvita.ua>
2. Міністерство освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua
3. Географічний портал (статті з методики викладання географії). URL: http://geografica.nct.iaa/publ/galuzi^2;cografiji/mctodikavikladannja_gcografiji/
4. Навчально-методичний сайт з інтерактивними функціями. URL: <http://www.osvitanet.com.ua>
5. Шкільний портал «Острів знань». URL: <http://www.osvitanet.com.ua>